

goslavië. In die vijf staten hadden communisten en communistisch-gezinden slechts in één een werkelijk belangrijke macht opgebouwd: Joegoslavië, maar of Tito en zijn Partisanen zich even volgzzaam zouden opstellen als Stalin van de communistische voormannen in Polen, Tsjecho-slowakije, Hongarije, Roemenië en Bulgarije verwachtte, was de vraag.

Had Stalin nog verder strekkende ambities? Wij weten het niet. Wat Duitsland, Oostenrijk, Italië en de landen van West-Europa betrof, viel ook na 'de grote ommekeer' in de oorlog niet te voorzien wat daar mogelijk zou zijn. Ten aanzien van Duitsland en Oostenrijk moesten trouwens regelingen met Engeland en de Verenigde Staten worden getroffen. Versterking van de positie van 'inheemse' communisten was, zo lang dezen zijn richtlijnen zouden volgen, Stalin welkom – hij heeft vermoedelijk verondersteld dat de moeilijkheden van de naoorlogse wederopbouw rijke mogelijkheden zouden bieden voor die versterking.

★

De eerste concrete besluiten met betrekking tot de internationale verhoudingen na de oorlog werden in oktober '43 in Moskou genomen in een conferentie waar Molotow (deze deelde er mee dat de Sowjet-Unie te gelegener tijd zou gaan deelnemen aan de oorlog met Japan), Cordell Hull en Eden leiders waren van hun respectievelijke delegaties. Er werd daar vastgesteld dat Oostenrijk weer onafhankelijk zou worden; alle problemen die Duitslands toekomst betroffen, werden toegewezen aan een uit vertegenwoordigers van de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie bestaande Europese Adviescommissie die in Londen haar zetel zou krijgen, en afgesproken werd voorts dat, ter bescherming van wat 'de algemene veiligheid' heette, een nieuwe internationale organisatie zou worden opgericht. Inzake die 'algemene veiligheid' moest een gemeenschappelijke verklaring worden gepubliceerd – Hull had er een ontwerp voor meegebracht. Dat ontwerp werd aanvaard, evenwel met twee schrappingen die op wens van Molotow werden aangebracht en welke betekenis door de Amerikaanse historicus Herbert Feis terecht is onderstreept.¹ Paragraaf 2 van de bedoelde 'Verklaring van de vier mo-

¹ Nl. in zijn in '57 verschenen werk: *Churchill, Roosevelt, Stalin. The War they waged and the Peace they sought*, op de pag.'s 208-09.